



УДК 821.161.2:23-2.09

DOI 10.35433/philology.1 (92).2020.24-32

ТВОРЧИСТЬ С. ПРОЦЮКА В ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНІЙ РЕЦЕПЦІЇ

В. В. Мельничук*

У статті розглянуто творчість видатного прозаїка, есеїста, автора психобіографічних романів С. Процюка. Праці цього митця мають контрверсійний характер, що й зумовлює інтерес до письменницьких праць та до автора загалом. Його творчість вивчають багато дослідників, кожен із яких використовує свій підхід до літературознавчої інтерпретації.

Метою нашого дослідження є розгляд творчості С. Процюка крізь призму бачень літературних критиків та вчених. Такий підхід систематизує дослідників за спільними рисами використовуваних методів та розширить розуміння прозових творів митця.

Метод нашого дослідження цілком відповідає меті нашого дослідження – це порівняльно-історичний метод, що передбачає розгляд творчості письменника у світлі літературної критики.

Результатами дослідження є аналіз творчого доробку автора, внеску дослідників, критиків, рецензентів та знаходження основних критеріїв, за якими розглядали прозу митця. І. Андрусак, С. Сіренко, Є. Баран акцентують на тяжкості прочитання прози. Р. Харчук прив'язує автора до Галичини, оскільки той не вписується в географічний поділ сучасної української літератури. Б. Пастух відштовхується від протистояння між столичністю та провінційністю, а О. Соловей указує на міфологічні та філософські смисли прози. Дослідження проблем українського суспільства знаходимо й у працях О. Юрчук, Х. Букатчук.

У висновках зазначено, що, проаналізувавши твердження рецензентів і літературних критиків, знаходимо різновекторність у сприйнятті творчості письменника. Це дослідження дає початок наступному, оскільки інтерес до митця зростає, тому кількість дослідників буде збільшуватися.

Ключові слова: контрверсійність, есеїстика, апологія, психологізм, імперіальність, синдром, комплекс.

THE CREATIVITY OF S. PROTSIUK IN LITERARY-CRITICAL RECEPTION

Melniichuk V. V.

The article deals with the works of the outstanding prose writer, essay writer, author of psychobiographical novels S. Protsyuk. The works of this artist are controversial, which determines

* аспірант 4 року навчання
кафедри української та зарубіжної літератур
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)
wmelniiczuk@gmail.com
ORCID: 0000-0002-9267-3784

the interest in the author and his works as a whole. Many researchers study his works, each of them uses his own approach to literary interpretation.

The purpose of the research is to consider the works of S. Protsyuk through the prism of the views of literary critics and scholars. This approach will systematize researchers by common features of the methods used, expand the understanding of the writer's prose works.

The method of our research fully corresponds to the purpose of our investigation - it is a comparative-historical method that involves viewing the work of the writer in the light of literary criticism.

The results of the research are an analysis of the author's creative works, a list of researchers, critics, reviewers and finding the main criteria by which the writer's prose was viewed. I. Andrusyak, S. Sirenko, E. Baran emphasize the difficulty of reading the prose. R. Kharchuk associates the author with Galicia, because he does not fit into the geographical division of modern Ukrainian literature. B. Pastukh proceeds from the confrontation between the capital and the province, and O. Solovey emphasizes the mythological and philosophical meanings of the prose. The research of the problems of Ukrainian society is also found in the works of O. Yurchuk and H. Bukatchuk. In conclusion, we can say that by analyzing the views of reviewers and literary critics, we find the variety in the perception of the writer's work. This research gives rise to further investigations, as an interest in this writer grows, so the number of researchers will increase.

Keywords: controversy, essays, apology, psychologism, imperial nature, syndrome, complex.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Творчість С. Процюка – це складне та багатогранне явище в сучасній українській літературі, яке починається поезією, а закінчується есеїстикою, психологічними романами та новелами. Загалом прозою цього письменника або зачитуються, або ж відкидають її цілком. Логічним є те, що до автора прикріпилися певні штампи, які характеризують його творчість. До них можна віднести "найконтроверсійніший", тобто такий, який протистоїть своїй літературній добі та не вкладається в шаблонність сучасного українського літературного процесу, звідки й штамп "третя сила", "антипопсовик", які означають повне відкидання стереотипів. Саме це й зумовлює інтерес критиків та рецензентів, яких можемо розділити на різні групи. Розгляд напрацювань дослідників і критиків розширить наше загальне сприйняття постаті письменника в сучасному літературному процесі та висвітлить нам сукупність дослідників, які так чи інакше досліджували творчість автора.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор. Важливо відзначити, що попереднього розгляду набутоків літературознавців та рецензентів творчості в наукових дослідженнях та публікаціях не знаходимо. До дослідників творчості автора можна віднести письменників та літературних критиків О. Солов'я ("Безкінечна купіль печалі", "Апологія життя, апологія страждання", "Загублена українська людина", "Штука, яка вбиває"), І. Андрусяка ("Тотем" без табу, або Фрейд подався б у двірники"), І. Бондаря-Тереценка ("Діагностика від Процюка", "Душезнавство чи душегубство"), Є. Барана ("Карфаген має бути зруйновано", "Цей складний і суперечливий Процюк"), Р. Харчук ("Сучасна українська проза: Постмодерний період"), які традиційно беруть участь у рецензуванні творів літератора. До іншої відносно молодшої групи можна зарахувати Л. Скорину ("Замовляння зачаклованого лабіринту"), Б. Пастуха ("Алегорія порожньої краси"), Х. Букатчук ("Антиномія Великої Матері", "Національно-імперські тоги Степана Процюка"), О. Юрчук ("У тіні імперії: Українська література у світі

постколоніальної теорії: монографія"). Ці джерела становлять основу нашого дослідження.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячено статтю. Попри таку кількість дослідників не створено ще публікацій, які б містили систематизовану й упорядковану інформацію про те, як сприймали творчість автора ці дослідники, яким основним фактором керувалися вчені, аналізуючи прозу письменника, які основні риси виділяли в ній. Ця важлива частина дослідження творчого здобутку будь-якого митця заслуговує уваги та є необхідною в процесі вивчення творчості С. Процюка.

Формулювання мети та завдань статті. Метою дослідження є розгляд творчості письменника крізь призму літературно-критичних візій. Досягнення поставленої мети потребує розв'язання таких завдань:

- окреслити літературний здобуток автора;
- визначити дослідників які вивчали творчість С. Процюка;
- з'ясувати критерії, за якими досліджували творчість автора.

Виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Літератор розпочав свою творчість із поезії у двадцятирічному віці, продовживши її в Новій Дегенерації, яку представляли три молоді поети з Івано-Франківська – Іван Андрусак, Іван Ципердюк і він сам, діяльність котрої засуджував О. Гончар, вважаючи, що молоді поети надто різко поривають із минулим та порушують традиційність української літератури. Незважаючи на закиди так званого старого покоління, цю молоду силу підтримувала Л. Костенко. Належність до цього поетичного угруповання (1991–1994) зумовила патетичність та націоналізм віршів поета.

На зламі століть його поезія була змінена прозою. Поет зауважує в розмові з Богданом Пастухом: "Довший час я писав паралельно поезію і прозу. Просто відчув, що починаю займатися певним поетичним самопереспівом і не схотів нагадувати платівку, що відтворює одне й те саме. Окрім того, будучи схильним до розчарувань і навіть короточасних спустошень, я від надмірної любові до поезії трохи надірвався. Я так любив її, що якийсь час навіть почав... ненавидіти, кілька років після "зради" не читаючи віршів. Потім це поволі минулося. Але полишення поетичної практики у моєму випадку не було кон'юктурою" [6]. Перехід до прози був складним.

Творчий доробок С. Процюка – це бпонад 20 книг: поетичних ("На вістрі двох правд", "Апологетика на світанку"), есеїстики ("Лицарі стилосу і кав'ярень", "Канатоходці", "Аналіз крові", "Тіні з'являються на світанку"), прозових ("Шибениця для ніжності", "Інфекція", "Жертвопринесення", "Тотем", "Руйнування ляльки", "Троянда ритуального болю", "Маски опадають повільно", "Чорне яблуко", "Бийся головою до стіни", "Десятий рядок", "Під крилами Великої матері").

Оцінюючи прозу С. Процюка, критики чітко розділилися на два табори: одні її відкидають і навіть висміюють, інші навпаки займаються апологією [9: 97]. Академік Іван Дзюба, приміром, висував Процюків роман "Інфекція" на Шевченківську премію, а письменник із Вінниці Леонід Пастушенко натомість розкритикував цей твір у "Літературній Україні". Творчість письменника варто сприймати крізь призму алегорій, символів, що нерідко мають міфологічну етимологію, відгомін реліктив колективного несвідомого, містичних візій. Проблема складності прочитання творів С. Процюка критики порушували неодноразово.

Є. Баран зауважує: "Степан ніколи легко не писав. Він мені нагадує лісоруба. Не того, що в пустелі, принаймні, не тільки в пустелі, але того, що тяжко заробляє на хліб насущний" [2]. Подібну думку висловлює й Іван Андрусяк: "Читати це, ясна річ, не просто важко, а дуже важко" [1]. Важкість прочитання залежить не тільки від того, як написаний цей текст, а ще й від того, які глибинні сенси закладені в ньому. На думку Б. Пастуха, "символ прихованості смислів спостерігається у прозі Степана Процюка, де поверхнею слугує сюжет, переважно налаштований на соціальний реєстр, причому тон цей досить відвертий, але саме за ним ховаються сенси тремтливості людського існування" [5], що й наводить на думку, що це один із "найінтелектуальніших" авторів.

Додаткове навантаження вносить і психологізм текстів письменника, оскільки автора називають "правою рукою Фрейда" [1]. На цю рису вказували різні дослідники. До них можемо віднести Є. Барана ("У Процюка ця психологічна нута є домінуючою у прозі та есеїстиці" [2]), Б. Пастуха ("Мова йде про певні художні концепти, за рамки яких Ти не виходиш – превалювання неврозу, психоделії у текстах стає Твоєю візиткою" [5]), О. Солов'я ("Степан Процюк демонструє на диво активне зацікавлення психоаналізом (не конче, звісно, Фрейдом, а радше його невдячними учнями та послідовниками (від Карен Горні, мабуть, починаючи)" [8]), І. Андрусяка ("Автор намагається "перейфрайдити Фрейда", і то так, що самому Фрейдіві після цього залишається хіба податися у двірники" [1]). Тому його творчі здобутки можемо розглядати ще й у такому ключі.

С. Процюк – представник сучасної української літератури, тому його проза неодноразово ставала об'єктом літературознавчих студій. Як зазначає В. Слапчук, критики не

обділяли увагою письменника й тоді, коли він складав вірші, і тепер, коли творить прозу, пишуть про нього багато [7: 175].

Р. Харчук, приміром, указує на важливість географічної прив'язки письменника. С. Процюк вніс плутанину в "географічний" поділ сучасної української літератури на "станіславівців", які є постмодерністами, європейцями, письменниками, які іронізують над людиною, але все-таки здатні їй співчувати, і "києво-житомирян" – неомодерністів і традиціоналістів, у центрі уваги яких людська деградація й культ страждання. С. Процюк не вписується в цю схему. Він – галицький неомодерніст-неопозитивіст, відтак чужий і серед постмодерністів-"станіславців", і серед неомодерністів-"києво-житомирян". Одним словом, третя сила або третій шлях [9: 100]. Отже, дослідниця розглядає митця як особистість, котра неухильно йде своїм шляхом, незважаючи на своїх сучасників. Цим самим заслуговує слави "бунтаря". Проте важливим є інше: Р. Харчук прив'язує його до Галичини. Із подібних позицій і розглядається роман "Інфекція", де критик проводить поділ між західняками та східняками.

Подібного звучання й трактування проза С. Процюка зазнає в рецензента та дослідника О. Солов'я: "Послідовне звертання письменника до персонажів – мешканців східного (з реальних топонімів у романі "Жертвопринесення" згадується Маріюполь) регіону – наштовхує на думку про черговий індивідуальний пошук героя нашого часу. Галичани, треба думати, авторові відомі в усіх своїх можливих одмінах. І вони вже насправду пройшли шеренгою крізь його попередні повісті. Є вони – різних ґатунків – і в першому романі "Інфекція" [8]. Це підсилює наведену вище думку Р. Харчука про географічну прив'язку автора. "І тому при читанні

Процюка не зникає відчуття провінційності. Не в сенсі протиставлення "столичності", а як захоплення патріархально-міщанськими цінностями "національного" штабу. Ні, життя на узбіччі автор розуміє не як убоге й неповноцінне існування. Завжди ж рятує аптека, себто бакалія. Його цікавить не стільки провінційність у чистому вигляді, скільки її зіткнення зі столичністю," – як означив у рецензії до "Інфекції" Ігор Бондар-Терещенко [3]. Письменник неодноразово в романах змальовує таких персонажів, котрі, лишивши провінцію, приїздять до великого міста-столиці. Згадане вище вказує на одну з проблем його прози.

О. Соловей акцентує увагу на втраті людської індивідуальності героями романів та есе С. Процюка. Особливу увагу під час розгляду творів дослідник звертає на трактування страждання людини та способи його відображення у творі. У післямові до трилогії психологічних романів автора критик підсумовує: "Надрив і волення ураженої української людини – ось що маркувало і маркує сьогодні творчість цього письменника – поетичну, прозову, есеїстичну" [6: 552]. Страждання української людини подано в гіперболізованому вигляді. Близькою до означеної тези О. Солов'я є позиція дослідника Б. Пастуха. Останній зазначає: "Дотично всі учасники сюжетної дії в текстах Степана Процюка, є приреченими на безвихідь. Часто соціальний пресинг знищує духовні потуги людини, і вона обирає втечу, яка, до речі, представлена у доволі різноманітних формах – зовнішній (саморуйнація) та внутрішній (знищення власних моральних імперативів)" [5]. Зображення такого типу героя є ще однією характеристикою романістики письменника.

Аналізуючи збірку есе "Аналіз крові", О. Соловей укажує на опис

такого стану людини як стан порожнечі: "Йдеться не конче про смерть та ймовірне тривання опісля неї. Декого порожнеча наздоганяє ще за життя й надійно обплутує своїми слизькими обіймами. Цей стан не може бути перманентним, людська психіка не здатна аж надто тривало опиратися цим речам, але стан цей відомий більшості з нас, має рацію лікар С. Процюк, тож про нього є сенс говорити й, відтак, – шукати шляхи порятунку" [8]. Також критик розглядає почуття самотності в прозі автора й робить висновок: "Самотність – це просто тупа й неймовірно фактурна реальність в умовах, наближених до бойових" [8]. Відтак проза літератора набуває значення пошуку вічних філософських істин буття людини.

Цікавою є рецензія О. Солов'я на роман "Жертвопринесення", де він порушує питання міфологічного аналізу цього твору: "Письменникові ходить саме про число 33 (тридцять три); стільки ж і розділів у тексті роману. У романі християнська символіка сього числа виглядає доволі штучною; щонайменше, вона не працює так, як хотілось, можливо, письменнику; не сприяє додатковому драматизму образу; не переконує нас дослівно ні в чому; не вмикає навіть відповідного кшталту чуттєву асоціативність, чи пак перцепцію. Не виповнює нас сакральним відчуттям повноти присутності Месії разом із усіма його учнями (а саме таким є, принаймні, християнський зміст числа 33)" [8]. Проте рецензент зупиняється на констатації наявності того чи того образу, які асоціюються з християнством та Біблією. У його рецензії немає доведення, наявний лише факт існування цього елемента в прозі.

Образи та мотиви фольклорного походження трансформуються у дві додаткові оповіді автора. Літературознавець досліджує можливе стилістичне та змістове навантаження цих вставних оповідей

у загальній композиції: "З якою метою письменник увів до роману ці вставні конструкції? Хтозна. Можливо, з метою підключення нашої технократичної сучасності в особі Іщенка та його оточення до значно давніших і масштабніших потоків космічної згуби, що тяжіє над усіма людьми, не конче мистцями й поетами. Крім того, пристрасті, що вирують у вставних новелях, є значно сильнішими й шляхетнішими за всі можливі проблеми нашого сучасника. Хтозна, на що саме натякає Степан Процюк таким порівнянням. Але, у будь-якому разі, ці новелі є своєрідними вікнами в позапростір, зазираючи до яких, читач отримує додаткові можливості до прочитання-відчитування мотиву людського жертвопринесення..." [8]. Ці конструкції органічно вплетені в роман.

У дослідженнях критика постає проблема взаємовідносин суспільства та особистості, що стосується всієї прози С. Процюка. Ця проблема розкривається в низці літературознавчих есе та рецензій: "Загублена українська людина", "Апологія життя, апологія страждання", "Перед самотнім зеркалом", "Штука, яка вбиває", "Який-небудь інший сад і його неможливість", "Свято, яке не з тобою: роман С. Процюка "Інфекція", "Оборонні бої". Наприклад, рецензія "Штука, яка вбиває": "Це наріжне зіткнення білого материнського світу Стефаніка зі світом чорним, соціальним, метафізично чужим і глибоко несправедливим С. Процюк уловив дуже тонко, а відтворив у формі заледве не самого покутського Майстра" [8]. Гучніше ця проблема постає з іншого літературознавчого есе "Загублена українська людина": "Тієї доби, яку стрімко, нещадно та беззастережно (безальтернативно) визначив ринок, дискурс супермаркету; а це топос, у якому поетові а ргіогі немає чого робити,

окрім як зазнати поразки, загинути або, щонайменше, – змінити діяльність і стиль життя, увімкнути механізми грандіозної симуляції, приєднавшись до загальної установки на усміхненість і успішність, а значить – зазнати поразки без найменшого права на реабілітацію" [8]. Суперечливість поглядів особистого "Я" та маси – це чи не одна із наріжних проблем у творчості С. Процюка.

Проблеми "суспільства", висвітлені письменником, посідають значне місце в літературознавчих розвідках О. Юрчук, Х. Букатчук, які акцентують увагу на впливові колоніальних та постколоніальних складових менталітету українців на новітню літературу. У цьому світі розглянуто й прозу митця.

О. Юрчук, аналізуючи роман "Інфекція", зазначає: "С. Процюк вдається до аналізу інфекційного колоніального досвіду. Чоловіча версія інфікованості колоніальним минулим розгортається у площині двох позицій ставлення до жіночої (української та неукраїнської) суті" [10: 141]. До першої дослідниця відносить Саву Чорнокрила, поведінку якого пояснює комплекс неповноцінності. Цей комплекс О. Деркачова окреслює як "інфікованість нелюбов'ю", знаходячи його витoki у ментальній імпотенції українського чоловіка, "зруйнованого жахом і вічним чеканням біди", і сприянню її розвитку українською жінкою, що вдає свою неміч, дозволяє гвалтувати себе, аби він, чоловік, відчувався спроможним на щось [10: 141]. Як наслідок, ця неповноцінність викликає заздрість та агресію до інших – у нашому випадку до галичан. До другої позиції ("неукраїнської") О. Юрчук відносить Остапа Кисільчука, який під впливом, виділеного дослідницею "імперського синдрому" стає запроданцем, зраджуючи національне.

Щодо жіночої лінії в романі дослідниця зазначає, що така "версія

переживання колоніального досвіду спричинена спадковою інфікованістю страхом" [14: 141]. Такою перед читачем роману постає Іванка Лоб'юк, батько якої був колишнім політв'язнем сталінських таборів. Це пояснює її поведінку у великому місці, у котрому вона не бажала комусь щось довіряти.

Прочитання прози С. Процюка так розкриває духовну сторону українського суспільства на рівні ментальності. О. Юрчук указує на те, що всі герої роману охоплені "імперським синдромом" і суспільство є хворим. Тому його "романтичне уявлення про національне не є прерогативою колоніального часу, а реалізується в межах постколоніального синдрому" [14: 143]. Існування постколоніального синдрому в духовному житті українського народу, і таке реалістичне відображення впливу цього синдрому на вчинки героїв додає ще більш актуального значення творчості письменника.

Дещо іншу думку щодо присутності цього синдрому у творчості письменника знаходимо в Х. Букатчук, яка констатує наявність так званої "двоїни" української літератури, яка полягає в колоніальному й постколоніальному синдромах ментального мислення. Художні тексти Степана Процюка формують третю складову в цій літературній структурі – український імперський елемент [4]. Цей елемент виявляється в українському суспільстві як дух власної національної гідності та самодостатності. Виявлення цього елемента у романі "Інфекція", до прикладу, відбувається в мріях, уяві, сновидіннях, фантазіях.

Дослідниця вказує на особливості цього національного елемента в прозі С. Процюка. Якщо в його романі "Інфекція" (2002) виразно простежуються соціальні аспекти пристосування, непокори українця стосовно тоталітарного об'єкта

руйнації національних інтересів, то в романі "Жертвопринесення" компроміси з агресором принципово нівелюються, крім того – переносяться у сферу духовних конфліктів.

Відкидання несвідомим національним об'єктом поетичного таланту Максима, героя твору, призводить до автоматичної втрати сенсу онтологічного існування, а відтак і фізичного. У цьому романі в українського суб'єкта визріває потреба в національно-українському визнанні, що переростає в смисл життя [4]. Тим самим дослідниця вказує на особливості зміни героїв, їхнього духовного очищення від постколоніального синдрому та переходу до власного "українського елемента".

Зображення індивідів із таким елементом є однією із ключових тем роману "Тотем". Як зауважує Х. Букатчук: "Роман "Тотем" приніс абсолютне й остаточне відречення від будь-яких масово-кон'юнктурних орієнтирів... узяв курс на лавірування просторами вічних духовних траєкторій людської душі. Інтелектуальний вибух синтезу психоаналіз-література-мистецтво у творах Степана Процюка зумовив роздратування окремої частини постколоніальної української культури" [4]. У романі яскраво висвітлені психічні стани особистості, вплив національних комплексів на вчинки героїв, їхні сновидіння та фантазії.

Висновки з цього дослідження й перспективи розвідок у цьому напрямку. У статті зроблено короткий огляд творчого доробку С. Процюка як прозаїка, есеїста. Проаналізовано праці критиків та виділено основні риси прози письменника, які поділяють дослідників за критерієм їхніх досліджень.

С. Сіренко, Є. Баран, І. Андрусак указують на складність прочитання прози письменника, це так званий

"хай левел" для читача, оскільки для розуміння прочитаного потрібно мати певний рівень підготовки та високу ерудицію. Зазначена думка вказує на високу інтелектуальність автора, що підсилюється і думками наступних літературних критиків. Зокрема, Б. Пастух звертає свою увагу на символізм напрацювань С. Процюка. Поділивши його прозу на два рівні, вказує, що чи не в кожному з творів за символами зовнішньої сюжетної лінії, ховається глибший тонший підтекст. Цілковито вмотивованою є думка про те, що для розуміння написаного письменником потрібно прочитати це не один раз і краще без поспіху.

Важливою є також думка Р. Харчук про географічну прив'язку митця, оскільки той не вписується в стандартні рамки сучасного українського літературного процесу, а торує свій шлях між "станіславівцями" та "києво-житомир'янами". Дослідниця робить акцент на прив'язці автора до Галичини. Підсилення цього знаходимо й у рецензента О. Солов'я, котрий вказує на кількість героїв-галичан у романах, протистояння провінційності і столичності, великого міста і малого, що ще одним із підходів до розуміння прози автора. Однією з ключових рис, на якій літературний критик акцентує є наявність нещасливих персонажів. Розгляд їхніх страждань зводиться до різноманіття пояснень – через соціальний контекст, через залучення міфологічних, частково християнських, мотивів, через наявність вищого сенсу існування.

Проблеми "суспільства" знаходять своє відображення у творчих пошуках О. Юрчук, котра зазначає, що присутність "імперського синдрому" створює таких персонажів у романі письменника. Поділ дослідницею версій, як впливає цей синдром на чоловічу та жіночу стать, розширює розуміння прози в

ментальному ключі. Можемо зазначити, що протилежним є твердження Х. Букатчук, яка вказує не на "імперський синдром", а на "український імперський елемент", що виявляється як дух свободи та незалежності українського народу в прозових творах С. Процюка.

Систематизація дослідників за певними критеріями вказує нам на багатосенсовність авторського набутку. Спостереження дослідників розкриває шлях пошуку нових іще не зазначених складових письменницьких творів. Це дослідження може бути доповнене, оскільки інтерес до автора зростає, що збільшує кількість зацікавлених дослідників та їхніх літературних розвідок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрус'як І. "Тотем" без табу, або Фройд подався б у двірники. *Латання німбів*. Івано-Франківськ, 2008. С. 150–153.
2. Баран Є. Карфаген має бути зруйновано. URL: <http://bukvoid.com.ua/column//2015/12/28/101338.html> (дата звернення: 05.06.2020).
3. Бондар-Терещенко І. Діагностика від Процюка. URL: http://kut.org.ua/books_a0100.php. (дата звернення: 05.06.2020).
4. Букатчук Х. Антиномія Великої Матері. URL: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2015/05/07/074750.html> (дата звернення: 05.06.2020).
5. Пастух Б. У кожного свій колір справжності. URL: <http://litakcent.com/2009/06/01/stepan-procjuk-u-kozhnoho-svij-kolir-spravzhnosti/> (дата звернення: 05.06.2020).
6. Процюк С. Інфекція. Жертвопринесення. Тотем. Івано-Франківськ: "Тіповіт", 2012. 562 с.

7. Слпчук В. Міф про вічного українця. *Березіль*. 2002. № 5–6. С. 175–176.

8. Соловей О. Апологія життя, апологія страждання. URL: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2011/06/19/092959.html?page=2> (дата звернення: 05.06.2020).

9. Харчук Р. Сучасна українська проза: Постмодерний період: навч. посіб. К.: ВЦ "Академія", 2008. 248 с.

10. Юрчук О. У тіні імперії: Українська література у світлі постколоніальної теорії: монографія. К.: ВЦ "Академія", 2013. 224 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Andrusyak I. (2008). Totem bez tabu, abo Freud podavsia b u dvirnyku ["Totem" without a taboo, because Freud succumbed to the door]. *Latannya nimb*. Ivano-Frankivsk. S. 150-153. [in Ukrainian].

2. Baran E. Karfahen maie buty zruinovano [Carthage must be destroyed]. URL: <http://bukvoid.com.ua/column//2015/12/28/101338.html> (data zvernennya: 05.06.2020). [in Ukrainian].

3. Bondar-Tereshchenko I. DiiagnostykavidProtsiuka [The diagnostics of Protsyuka]. URL: http://kut.org.ua/books_a0100.php. (data zvernennya: 05.06.2020). [in Ukrainian].

4. Bukatchuk H. Antynomiia Velykoi Materi [The antinomy of the great mother]. URL: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2015/05/07/074750.html> (data zvernennya: 05.06.2020). [in Ukrainian].

5. Pastukh B. U kozhnoho svii kolir spravzhnosti [Everyone has their own color of the authenticity]. URL: <http://litakcent.com/2009/06/01/stepan-procjuk-u-kozhnoho-svij-kolir-spravzhnosti/> (data zvernennya: 05.06.2020). [in Ukrainian].

6. Protsyuk S. (2012). Infektsiia. Zhertvoprynesennia. Totem [Infection. Totem. Sacrifice]. Ivano-Frankivsk: "Type". 562s. [in Ukrainian].

7. Slapchuk V. Mif pro vichnoho ukraintsia (2002). [The myth of the eternal Ukrainian]. *Berezil*. No. 5-6. S. 175-176. [in Ukrainian].

8. Solovey O. [The apology of the life, the apology of the suffering]. URL: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2011/06/19/092959.html?page=2> (data zvernennya: 05.06.2020). [in Ukrainian].

9. Kharchuk R. (2008)[Contemporary Ukrainian prose: Postmodern period]. Kyiv: EC "Academia". 248s. [in Ukrainian].

10. Yurchuk O. (2013). [In the shadow of the empire: Ukrainian literature in the light of postcolonial theory]. Kyiv: EC "Academia". 224 s. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії: 11 жовтня 2020

Схвалено до друку: 27 листопада 2020